

- 2 -

- odczytanie aktu erekcyjnego przez tow. Mikołaja KIRYJUKA -
czł. Egz.KW i Rady Naczelnej ZBoWiD,
- podpisanie aktu erekcyjnego przez upoważnione osoby,
- wmurowanie aktu erekcyjnego dokonuje I Sekretarz KW
z towarzyszącymi osobami,
- złożenie urn przez delegacje poszczególnych powiatów
i m. Białegostoku / przy dźwiękach werbli/,
- złożenie wieńców i wianach kwiatów.

godz. 12³⁰ Zakończenie uroczystości - odegranie " Międzynarodówki ".

Sprawy organizacyjne

- 1/. W uzgodnieniu z Szefem W.Sz.W. - WK PZM przy współudziale
Zarządu Okręgu ZBoWiD przygotowują w terminie do dnia
5 lipca br schemat ustawienia :
 - a/ kompanii honorowej WP,
 - b/ orkiestry wojskowej,
 - c/ delegacji org. kombatanckich ze sztandarami,
 - d/ stożków do ustawienia urn oraz do podpisu
aktu erekcyjnego.
- 2/. Zarząd Oddziału ZBoWiD Białystok miasto zabezpieczy
20 osobową grupę aktywu partyzanckich.
Odpowiedzialny Kol. ŻYŻNIEWSKI.
- 3/. Na komendanta placu wyznaczony zostaje tow. PRZEMKOP
Adam - Sekr.Tech.Zarządu Oddziału ZBoWiD B-stok miasto.
- 4/. Służba ruchu MO w B-stoku zabezpieczy część ulicy
Wesołowskiej / od Prokuratury Wojewódzkiej do Kuratorium

H A R M O N O G R A M

uroczystości związanych z wmurowaniem kamienia
wapielnego pod budowę pomnika Bohaterów Ziemi
Białostockiej poległych w walce o Polskę Ludową
/ uroczystość odbędzie się w dniu 22 lipca 1974
roku o godz. 11,30 w B i a ł y m s t o k u /.

godz. 11⁰⁰

Wystawienie warty honorowej przy miejscu wmurowania
kamienia wapielnego / 4 osoby w tym 2-ech żołnierzy
WP oraz dwóch harcerzy/.

Odpowiedzialni : Szef W.Sr.W. płk KOTOWSKI Zbigniew
Kom.Hufca ZHP m. Białystok hm PIEDOROWICZ
Jerzy.

godz. 11²⁰

Kompania honorowa WP wraz z poczetem sztandarowym oraz
orkiestra wojskowa zajmują wyznaczone miejsca.

godz. 11³⁰

Ustawienie sztandarów organizacji kombatanckich ze
wszystkich powiatów i m. Białegostoku, urn z ziemią
pobrąną z miejsc uświęconych krwią poległych oraz
ustawienie delegacji z wieńcami od : KW PZPR, WK ZSL,
WK SD, Urzędu Wojewódzkiego, Zarządu Okręgu ZBoWiD,
społeczeństwa poszczególnych powiatów i m. Białegostoku.

Odpowiedzialny tow. Adam PRZEKOP - Sekretarz Zarządu
Oddziału ZBoWiD B-stek miasto.

godz. 11³⁰

Przyjęcie raportu przez I Sekretarza KW PZPR tow.
Zdzisław KUROWSKIEGO od d-cy kompanii honorowej,

- odegranie hymnu narodowego,

- przemówienie Prezesa Zarządu Okręgu ZBoWiD
tow. płk Bernarda NAREGOWSKIEGO / 10 minut /,

- 3 -

OSB na miejsce postoju około 50 samochodów osobowych "Nys"
przywożących z powiatów urny, sztandary i wieńce.
/Odpowiedzialny kpt PROKOP/.

- 5/. Radionizację uroczystości zabezpiecza i pokrywa koszty
z nią związane Urząd Miejski w Białymstoku
/ Odpowiedzialny - Wydz.Kultury tow.SZCZUDŁOWA /.
- 6/. Wydział Ogólny KW PZPR zabezpieczy 3 szt. stołów wraz
z nakryciem niezbędnych w celu ustawienia urn i podpisania
aktu erekcyjnego.-

P R O G R A M

uroczystości związanych z położeniem kamienia węgielnego pod pomnik "Bohaterów Ziemi Białostockiej" poległych w walce o Polskę Ludową " oraz uroczystym wpisem do "Księgi Zasłużonych Białostoczczyźnie" i do "Księgi Ludzi XXX-lecia Białostoczczyzny" w dniu 19 lipca 1974r.

I. Uroczystości położenia kamienia węgielnego - oddanie hołdu tym ,którzy polegli za Polskę Ludową.

1. Miejsce uroczystości - Park Centralny w Białymstoku.

/plan ustawienia uczestników uroczystości w załączeniu/

2. Udział biorą :

- Egzekutywa KW PZPR
- Prezydium WK ZSL
- Prezydium WK SD
- Przedstawiciele władz centralnych
- Prezydium WK FJN
- Prezydium WRN
- Prezydium ZO ZBOWiD
- Prezydium Kom.Wyk.Federacji ZMP
- Przedstawiciele Kombatanów z Grodna
- Kierownictwo Urzędu Wojewódzkiego
- Egzekutywa KM PZPR i Prezydium MRN
- Delegacje ze wszystkich powiatów województwa
- Delegacje zakładów pracy , organizacji społecznych i instytucji

3. godz. 9³⁰ - wystawienie warty honorowej /wojsko i harcerze/

4. godz. 10⁰⁰ - przybycie delegacji powiatowych z ziemią pobraną z miejsc pamięci narodowej.

- Delegacje przybywają ze sztandarami organizacji społecznych i wieńcami .

- W skład delegacji powiatowych obowiązkowo wchodzi przedstawiciele Partii, Stronnictw Politycznych , ZBOWiD, LWP, MO i młodzież.

5. godz. 10³⁰ - Rozpoczęcie wiecu.

- przyjęcie raportu od d-cy kompanii honorowej Wojska Polskiego /raport przyjmuje najwyższy rangą oficer WP z udziałem I Sekretarza KW PZPR i Wojewody Białostockiego.
- orkiestra gra hymn państwowy
- przemówienie okolicznościowe I Sekretarza KW PZPR. *[PŁK BŁYŃSKI Z KOLONI WARSZAWSKIE]*
- złożenie urn z ziemią przez delegacje powiatowe w/g kolejności alfabetycznej /fanfaryści grają hasło Wojska Polskiego/
- wmurowanie kamienia węgielnego /aktu wmurowania dokonują : I Sekretarz KW PZPR i przedstawiciel ZBOWiD. - delegacja *[Kierownicy, sekretarze, młodzież]*
- składanie wińców przez delegacje powiatowe i społeczeństwo /werbliści wykonują tremolo do czasu złożenia ostatniego wieńca/
- orkiestra gra "Międzynarodówkę"

6. godz. 12³⁰ - Zakończenie wiecu-

Uwagi - dotyczące uroczystości położenia kamienia węgielnego pod pomnik "Bohaterów Ziemi Białostockiej"

1. W przeddzień uroczystości w Białymstoku we wszystkich powiatach winne odbyć się manifestacje w miejscach pamięci narodowej z udziałem społeczeństwa.
2. Za organizację i przyjazd delegacji powiatowych na uroczystość wojewódzką odpowiedzialni są Sekretarze Propagandy KP PZPR.
3. Za organizację propagandy wizualnej w miejscu uroczystości wojewódzkiej jest odpowiedzialny Urząd Miejski w Białymstoku.

II. Uroczystość wpisu do "Księgi Zasłużonych Białostoczczyźnie" i do Księgi "Ludzi XXX-lecia" oraz dekoracja odznaczeniami państwowymi .

1. Miejsce uroczystości : Aula Akademii Medycznej .

2. Udział biorą:

- Egzekutywa KW PZPR
 - Kierownictwo WK ZSL
 - Kierownictwo WK SD
 - Prezydium WK PJJN
 - Kierownictwo WRN
 - Kierownictwo Urzędu Wojewódzkiego
 - Kierownictwo Kom.Wykonawczego Federacji ZMP
 - Kierownictwo Kom.Miejskiego PZPR i MRN
 - Kierownicy Organizacji Społecznych
 - Kandydaci do odznaczeń państwowych
 - Wpisani do "Księgi Zasłużonych Białostoczczyźnie"
 - Wpisani do "Księgi Ludzi XXX-lecia"
- /łącznie 300 osób/

3. godz.13³⁰ - Rozpoczęcie uroczystości.

/plan ustawienia uczestników uroczystości w załączeniu/

- hymn państwowy
- przemówienie okolicznościowe/Przewodniczący WK PJJN/
- odczytanie Uchwały Rady Państwa o nadaniu odznaczeń państwowych/ Przewodniczący Woj.Komisji Odznaczeń/
- wręczenie odznaczeń państwowych i medali XXX-lecia - wręczają : I Sekretarz KW PZPR i Wojewoda Białostocki / młodzież wręcza odznaczonym kwiaty /
- odczytanie uchwały Prezydium WK PJJN o wpisaniu do "Księgi Zasłużonych Białostoczczyźnie" /Sekretarz WK PJJN/
- wręczenie dowodów wpisu do w/w Księgi Księgi - / aktu dokonują : Przewodniczący i V-ce Przew. WK PJJN/ delegacja młodzieży wręcza kwiaty.
- odczytanie uchwały Prezydium WK PJJN o wpisie do "Księgi Ludzi XXX-lecia" /Sekretarz WK PJJN/

- aktu wręczenia dowodów wpisu oraz regionalnego medalu
XXX-lecia Woj. Komitetu PZPR dokonują :

- Sekretarze KW PZPR
- Przewodniczący i V-ce Przew. WK PZPR
- Wojewoda i V-ce Wojewodowie Białostoccy
/delegacja młodzieży wręcza wyróżnionym kwiaty/
- I Sekretarz KW PZPR składa odznaczonym i wyróżnionym
gratulacje.
- przemówienie przedstawiciela odznaczonych i wyróżnionych
- orkiestra gra "Międzynarodówkę"

4. godz. 15⁰⁰ - Zakończenie uroczystości w Auli Akademii Medycznej.

III. Uroczystość przed "Pomnikiem Wdzięczności" na planatach.

1. Udział biorą :

- uczestnicy spotkania w Auli Akademii Medycznej
- delegacje zakładów pracy i instytucji
- kompania honorowa i orkiestra WP.

2. godz. 14³⁰ - wystawienie warty honorowej przez wzm.
wojsko i harcerzy

3. godz. 15¹⁰ - złożenie wieńców i wiązanek kwiatów pod
"Pomnik Wdzięczności"

4. godz. 15⁴⁰ - zakończenie uroczystości.-

Uwagi: W związku z powyższym programem dla zorganizowania poszczególnych uroczystości w dniu 19 lipca 1974r. - powołać należy odpowiednie zespoły ludzi z Wydziału Propagandy KW PZPR, Biura WK PZPR, Biura WZN, Urzędu Wojewódzkiego, których zadaniem będzie zabezpieczyć prawidłowy przebieg uroczystości.

list zredagowany I węg. 38

W dniu 21 lipca
1974 roku

w trzydziści lat po wyzwoleniu Polski

Kiedy Pierwszym Sekretarzem Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej był	- Edward Gierek
Przewodniczącym Rady Państwa	- Henryk Jabłoński
Prezesem Rady Ministrów	- Piotr Jaroszewicz
Ministrem Kultury i Sztuki	- Józef Tejchma
Prezesem Zarządu Głównego ZBoWiD	- Stanisław Wroński
Przewodniczącym Rady Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa	- Janusz Wieczorek
Pierwszym Sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Przewodniczącym Wojewódzkiej Rady Narodowej	- Zdzisław Kurowski
Przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu	- Stanisław Kudła
Wojewodą Białostockim	- Zygmunt Sprycha
Prezesem Zarządu Okręgu ZBoWiD	- Bernard Naręgowski
Przewodniczącym Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa	- Romuald Łazarowicz
Pierwszym Sekretarzem Komitetu Miejskiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej	- Romuald Żukowski
Przewodniczącym Miejskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu	- Jerzy Niemiec
Prezydentem m. Białegostoku	- Czuż <i>Heimann</i>

Położono kamień węgielny pod budowę Pomnika
Bohaterów Ziemi Białostockiej poległych za Polskę
Ludową w Białymstoku.

Pomnik ten ofiarowało społeczeństwo województwa
białostockiego w XXX rocznicę Polski Ludowej.

Aktem niniejszym, wmurowanym w fundamenty pomnika,
zapisuje się to wydarzenie ku trwałej pamięci współczesnych
i przyszłych pokoleń.

W Y K A Z

proponowanych miejscowości do uroczystego pobrania ziemi pod Pomnik Bohaterów Białostoczyni poległych o Władzę Ludową.

L.p.	P o w i a t	Miejscowość	D a t a	Charakterystyka	U w a g i
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	AUGUSTOW	AUGUSTOW		Miejsce kaźni 21 ofiar terrorku hitlerowskiego dokonanych na osobach cywilnych podejrzanych o udział w ruchu oporu.	
2.	BIAŁYSTOK /Powiat	GRABOWKA		Miejsce masowych zbrodni hitlerowskich na mieszkańcach Białostocznego podje-rzanych o udział w ruchu oporu.	
3.	BIELSK PODLASKI	BOCKI		Grób poległych funkcjonariuszy MO poległych w walce z reakcyjnym podzie-miem w 1945 roku.	
4.	DABROWA BIAŁOSTOCKA	JASIONOW		Miejsce zbrodni hitlerowskich -26.08.43 rozstrzelano przez gestapo 56 osób w tym 22 dzieci w wieku 1 -15 lat w tym 24 kobiety podejrzane o współpracę z partyzantką.	
5.	E Ł K			Cmentarz żołnierzy Armii Radzieckiej w Ełku.	
6.	G O Ł D A P	WRONKI		Wronki-Cmentarz żołnierzy Armii Radzieckiej ,gdzie pochowano ponad 12 tys. żoł.A.R.poległych w 1944-1945 r.	
7.	G R A J E W O	BOGUSZE		Obóz jeniecki i kaźni tysięcy ofiar hitleryzmu w latach 1941-1944 r.	

///.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
8.	HAJNOWKA	BIAŁOWIEŻA		Masowe miejsce kaźni uczestników ruchu oporu p-ko okupantowi.	
9.	K O L N O	STAWISKI		Miejsce straceń gdzie w dniu 15.08.41 r. gestapo rozstrzelało 600 m-ców Stawisk w tym dzieci, kobiet i starców. Związki ofiar zakopano na miejscu straceń.	
10.	Z A P Y	ZAPY		Symboliczne miejsce upamiętniające 200 ofiar cywilnych zamordowanych przez gestapo w okresie okupacji.	
11.	Z O M Ż A	ZOMŻA		Cmentarz wojskowy - poległych żołnierzy we wrześniu 1939 r.	
12.	M O N K I	TRZCIANNE		Miejsce poległych około 200 żołnierzy radzieckich, którzy zginęli w walce w czerwcu 1941 roku.	
13.	O L E C K O	CZERWONY BOR		Upamiętnione miejsce walk grupy zwładowców radzieckich i jej d-cy por. Henryka MERECKIEGO, który zginął z rąk reakcyjnego podziemia.	
14.	S E J N Y	BERŻNIKI		Pomnik ku czci pomordowanych ofiar barbarzyństwa hitlerowskiego - członków ruchu oporu / zamordowano 21 osób /.	
15.	SIEMIATYCZE	TONKIELE		Cmentarz masowych egzekucji jeńców radzieckich oraz ludności polskiej i żydowskiej.	
16.	SOKOŁKA	SOKOŁKA		Cmentarz żołnierzy radzieckich poległych w 1944 r. w wyzwalanu ziemi białostockiej.	

./.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
17.	SUWAŃKI	SUWAŃKI			Pomnik na miejscu straceń /powieszonych/ 16 członków ruchu oporu/ w miejscu gdzie stała szubienica/.
18.	WYSOKIE MAZOWIECKIE	WYSOKIE MAZOWIECKIE			Pomnik na zbiorowej mogile poległych żołnierzy radzieckich o wyzwoleń Ziemi Mazowieckiej.
19.	ZAMBROW	ZAMBROW			Grób żołnierzy radzieckich, którzy wspólnie z funkcjonariuszami MO polegli w walce o utrwalenie Władzy Ludowej.

20 - Prądyska m.

W Z O R C O W Y

scenariusz pobierania ziemi do urn z miejsce
uświęconych krwią poległych w walce z okupantem
i rodzinną reakcją.

Pobieranie ziemi z miejsce uświęconych krwią
poległych oraz jej przewiezienie do Białegostoku w miejsce
wmurowania kamienia węgielnego pod budowę pomnika Bohaterom
Ziemi Białostockiej Poległych w walce o Polskę Ludową
winno odbyć się w zasadzie w przeddzień 22 lipca i mieć
uroczysty charakter.

W uroczystościach należy zapewnić szeroki udział
społeczeństwa i młodzieży. Pożądanym jest by akt pobierania
ziemi odbywał się przy udziale kompanii honorowych
Wojska Polskiego, orkiestr lub werbliśtów.

Na przebieg uroczystości winno złożyć się :

- 1/. Otwarcie - hymn państwowy,
- 2/. Wystąpienie przedstawiciela władz powiatowych,
- 3/. Uroczyste pobranie ziemi do urn / przy dźwiękach werbliśtów/.

W tym celu należy ustalić 3 osobową delegację, która
jednocześnie w dniu 22 lipca br przywiezie ją do Białegostoku
w miejsce wmurowania kamienia węgielnego pod budowę pomnika
Bohaterom Ziemi Białostockiej Poległych w walce o Polskę
Ludową.

Po pobraniu ziemi należy przewidzieć złożenie wieńców
i wiązanek kwiatów przez org. społeczne, polityczne, instytucje
zakłady pracy i społeczeństwo powiatu.

Na zakończenie uroczystości przewidzieć odegranie "Międzynarod-
ówki".

././.

Urna wraz z ziemią jest przechowywana w wyznaczonym miejscu do dnia 22 lipca 1974 roku.

W dniu 22 lipca 1974 roku - 3 osobowa delegacja wraz z urną oraz poczet sztandarowy wraz ze sztandarem Zarządu Oddziału ZBoWiD, 3 osobowa delegacja z wieńcem od społeczeństwa powiatu oraz przedstawiciele władz powiatowych zgłoszą się przed gmach KW PZPR o godz. 10³⁰, gdzie o godz. 11³⁰ nastąpi uroczystość wkładania kamienia węgielnego.

Zaparkowania samochodów biorących udział w w/w uroczystościach wyznaczone zostaną na ulicy Wesółkowskiej / od Prokuratury Wojewódzkiej do Kuratorium OSB /.
Dojazd od ulicy M.C. Skłodowskiej.

Organizatorzy imprezy w województwie nie zabezpieczają zbiorowego wyżywienia przyjeżdżającym z powiatów delegacjom. Stąd też uczestnikom należy wystawić delegacje służbowe, które zrealizuje KP RNW oraz Zarządy Oddziałów ZBoWiD.

Organizatorami uroczystości związanymi z pobieraniem ziemi są Powiatowe Komitety Frontu Jedności Narodu.-

SKŁAD KOMITETU

Budowy Pomnika w Białymstoku poświęconego "Bohaterom Ziemi Białostockiej".

1. Zdzisław Kurowski	- I Sekretarz KW PZPR
2. Eugeniusz Złotorzyński	- Sekretarz KW PZPR
3. Władysław Juszkiewicz	- " "
4. Zygmunt Sprycha	- Przewodniczący PWRN
5. Romuald Łazarowicz	- Przewodniczący Woj.Ob.Kom.OPWiM
6. Henryk Zarzecki	- Sekretarz PWRN
7. Stanisław Kudła	- Przewodniczący WK FJN
8. Józef Sapieżyński	- Prezes WK ZSL
9. Ryszard Bartnik	- Przewodniczący WK SD
10. Józef Trusiewicz	- Przewodniczący WKZZ
11. Romuald Łukowski	- I Sekretarz KM PZPR
12. Aleksander Czuż	- Przewodniczący Prezydium MRN
13. Witalis Sadowski	- Przewodniczący Miejskiego Obyw. Komitetu OPWiM
14. Konstanty Kozłowski	- Przewodniczący MK FJN
15. Zbigniew Kotowski	- Komendant Garnizonu Białystok
16. Zdzisław Ostrowski	- Dowódca Podl.Jedn.WOWewn.
17. Longin Wasilewicz	- Dowódca Biał.Oddz.WOP
18. Bernard Naręgowski	- Komendant Wojew.MO
19. Jan Onacik	- Prezes ZO ZBoWiD
20. Edmund Krzemiński	- Prezes Zarz.Miejsk.ZBoWiD
21. Edward Kryński	- Kurator Okręgu Szkolnego
22. Stefan Myszczyński	- Prezes ZO ZNP
23. Piotr Boroń	- Rektor AM
24. Kazimierz Mochtak	- Przewodniczący Okr.Kom.BZH
25. Antoni Pieniążek	- Prezes ZO Zw.Inw.Wojennych
26. Edward Zaleski	- Dyrektor Zarządu Wojew.LOK
27. Benedykt Zaskona	- Przewodniczący ZW ZMS
28. Kazimierz Piotrowski	- Przewodniczący ZW ZMW

29. Stefan Kęska	- Komendant Chorągwi ZHP
30. Jerzy Golis	- Przewodniczący Rady Okręgowej ZSP
31. Jerzy Zinkow	- Prezes ZO ZPAP
32. Wacław Hryniewicz	- Kierownik Delegatury PSP
33. Józef Grajewski -	- Prezes ZO PTTK
34. Stefan Nikitiuk	- Przew. Pow. Obyw. Komit. OPWiM w Bielsku Podlaskim
35. Mikołaj Samocik	- " " " " "w Hajnówce
36. Godlewski	- " " " " "w Sejnach
37. Stanisław Lenkowski	- " " " " "w Wysokiem M.
38. Antoni Jabłoński	- Uczestnik szturmu Berlina odznaczony Krzyżem Grunwaldu /Suraż pow. Łapy/
39. Władysław Czerniawski	- Żołnierz 9 DP org. w B-stoku, ranny pod Dreznem /2 A.WP/ Odznaczony Krzyżem Virtuti Militarii. /Białystok/.
40. Halina Chojnacka	- Robotnica BZPB "Pasty"
41. Mikołaj Żabiński	- Rolnik ze wsi Baciki pow. Siemiatycze
42. Tadeusz Chmielewski	- Sekretarz KG PZPR z Wizny
43. Eugeniusz Nieścierowicz	- " POP z Rajska
44. Józef Zalewski	- Sołtys wsi Krasowo-Częstki
45. Zygmunt Koszyła	- Muzeum Wojska Polskiego
46. Borys Nikiciuk	- " Ruchu Rewolucyjnego
47. Łucja Demuniuk	- Przewodnicząca Rady Wojewódzkiej Kobiet.

SKŁAD KOMITETU

Dudowy Pomnika w Białymstoku poświęconego " Bohaterom
Białostoczczyzny ".

1. Zdzisław Kurowski	- I Sekretarz KW PZPR
2. Zygmunt Sprycha	- Przewodniczący PWRN
3. Władysław Juszkiewicz	- Sekretarz KW PZPR
4. Eugeniusz Stotorzyński	- Sekretarz KW PZPR
5. Stanisław Kudła	- Przewodniczący WK FJN
6. Józef Sopiechyński	- Prezes WK ZSL
7. Ryszard Bartnik	- Przewodniczący WK SD
8. Józef Trusiewicz	- Przewodniczący WKZZ
9. Lucja Demianuk	- Przewodnicząca Woj. Rady Kobiet
10. Romuald Leszczyński	- Przewodniczący Woj. Ob. Kom. OPWiM
11. Romuald Łukowski	- I Sekretarz KM PZPR
12. Aleksander Czud	- Przewodniczący Prezydium MRN
13. Jerzy Niemiec	- Przewodniczący MK FJN
14. Bernard Naregowski	- Komendant Woj. MO
15. Zbigniew Kotowski	- Komendant Garnizonu Białystok
16. Waldemar Gołobiewski	- Dowódca Podl. Jedn. WOTWm.
17. Longin Wasilewicz	- Dowódca Biał. Oddz. WOP
18. Jan Onacik	- Prezes ZO ZBOWiD
19. Edmund Krzemieński	- Prezes Zarz. Miejsk. ZBOWiD
20. Edward Kryński	- Kurator Okręgu Szkolnego
21. Piotr Boron	- Rektor BAM
22. Tadeusz Beldowski	- Rektor WSI
23. Andrzej Jesierski	- Rektor Filii UW
24. Kazimierz Nochtak	- Przewodniczący Okr. Kom. DSH
25. Antoni Pieniżek	- Prezes ZO Zw. Inw. Wojskowych
26. Edward Zaleski	- Dyrektor Woj. Zarządu LOK
27. Benedykt Zasłona	- Przewodniczący ZW ZMS
28. Jerzy Górski	- Przewodniczący ZW ZMW
29. Stefan Bęka	- Komendant Chorągwi ZNP
30. Jerzy Goliś	- Przewodniczący Rady Okręgowej ZSP
31. Jerzy Zinkow	- Prezes ZO ZPAP

- 2 -

32. Witalis Sadowski

- Przewod. Miejskiego Obyw. Komit. OPWiM w Białymstoku

33. Jarmyry Bożyński

- Przew. Pow. Obyw. Kom. OPWiM w Łomży

34. Stefan Nikitiuk

- Przew. Pow. Obyw. Komit. OPWiM w Bielsku Podlaskim

35. Mikołaj Samocik

- Przew. Pow. Obyw. Komit. OPWiM w Hajnówce
Przewodniczący ZG DTSK

36. Tadeusz Jaworowski

- Przew. Pow. Obyw. Komit. OPWiM w Suwałkach

37. Witold Kułakowski

" " " " " w Białymstoku

38. Antoni Jabłoński

- Uczestnik szturmów Berlina odznaczony
Krzyżem Grunwaldu /Suraż pow. Łapy/

39. Władysław Czerniawski

- Żołnierz 9 DP org. w B-stoku, ranny
pod Berezem /SA.WP/ Odznaczony Krzy-
żem Virtuti Militarii./Białystok/.

40. Halina Chojnacka

- Robotnica BZPD "Fasty"

41. Mikołaj Żabiński

- Rolnik ze wsi Baciłki pow. Siemiatycze

42. Tadeusz Chmielewski

- Sekretarz KG PZPR z Wizny

43. Eugeniusz Nieścierowicz

- " POP z Rajsko

44. Józef Zalewski

- Sołtys wsi Krasowo-Częstki

Projekt

Skład osobowy Społecznego Komitetu Budowy Pomnika
"Bohaterów Ziemi Białostockiej poległych w walce
o Polskę Ludową".

1. Kurowski Zdzisław	- I Sekretarz KW PZPR
2. Sprycha Zygmunt	- Wojewoda Białostocki
3. Grzybczak Jerzy	- Prezes WK ZSL
4. Pukorski Zdzisław	- Przewodniczący WK SD
5. Kudła Stanisław	- " WK FJN
6. Złotorzyński Eugenisz	- Sekretarz KW PZPR
7. Świtaj Zenon	- Wicewojewoda Białostocki
8. Trusiewicz Józef	- Przewodniczący WRZZ
9. Lazarowicz Romuald	- Przew. Wojew. Ob. Kom. Ochrony
Pomników Walki i Męczeństwa
10. Żukowski Romuald	- I Sekretarz KM PZPR
11. Czuż Aleksander	- Prezydent m. Białegostoku
12. Naręgowski Bernard	- Prezes ZO ZBoWiD
13. Ziółkowski Józef	- Zasłużony działacz ruchu rob.
14. Samojlik Lidia	- przewodnica pracy Fabryki
"BIRUNA"
15. Demianiuk Lucja	- Przewodnicząca Woj. Rady Kobiet
16. Drużba Sergiusz	- rolnik wsi Krywiatycze pow.
Bielsk Podlaski. Uczestnik Rewo-
lucji Październikowej. Działacz
KPZB i PZPR.
17. Taraszkiewicz Franciszek	- Czł. Prezydium ZO Zw. Inwalidztwa
czł. Prez. ZO, Dyrektor Woj. Ośrod-
ka Matki i Dziecka.
18. Olszewski Józef	- Kierownik Wydz. Prop. KW PZPR
19. Wiśniewski Konstanty	- Rektor Akademii Medycznej
20. Tarasiewicz Jan	- Zasłużony działacz ruchu ro-
botniczego z Suwałk.
21. Jurkowiec Marek	- Przewodniczący ZW TPPR
22. Naumowicz Włodzimierz	- Wzorowy robotnik Fabryki Przy-
rządów i Uchwyków.
23. Kotowski Zbigniew	- Szef WSzW
24. Kryński Edward	- Kurator OSzB
25. Niemiec Jerzy	- Przewodniczący MK FJN

26. Trembiński Tadeusz - Ofiarny społecznik z Łomży. Walczył na froncie od Lenino do Berlina. Posiada odznakę "Zasłużony Nauczyciel PRL".
27. Siedlecka Stanisława - Rolniczka ze wsi Klimki pow. Białystok. Długoletni sołtys wsi. Aktywistka społeczna.
28. Krzyżagórski Klemens - Naczelny Redaktor "Kontrasty"
29. Zasłona Benedykt - Przewodniczący Woj. Federacji ZSM
30. Samocik Mikołaj - Przewodniczący ZG BTSE
31. Muśko Maria - Zasłużona pracownica ZPW im. Sierżana
32. Wołkowycki Jerzy - Naczelny Redaktor "Niwy"
33. Sawicki Teodor - Zasłużony działacz ruchu robotniczego
34. Kubiński Leszek - Naczelny Redaktor "Polskie Radio i TV".
35. Makara Józef - Dyrektor KZKS Starosielce
36. Janicki Mieczysław - Kierownik Deleg. Państw. Przedsiębiorstwa Pracowni Sztuk Plastycznych.
37. Kuźakowski Witold - Przew. Pow. Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Elku.
38. Przybysz Tadeusz - Wzorowy robotnik, aktywny członek partii. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, pracuje w Zakładach Suchej Destylacji Drewna w Hajnówce.

J. BIEUSKI

Amel

U Z A S A D N I E N I E

wniosku o budowie pomnika Bohaterów Białostoczczyzny.

Ziemia Białostocka zapisała się chlubnie na kartach historii walk narodowo-wyzwoleńczych i działalności rewolucyjnej Polaków. Jak dotychczas, nie posiada ona trwałego świadectwa tamtych czasów w postaci pomnika, który dla przyszłych pokoleń byłby symbolem męczeństwa, poświęcenia, patriotyzmu i umiłowania wolności naszych bohaterów Białostoczczyzny.

Zbliżając się 30 rocznica powstania Polski Ludowej jest najlepszą okazją do tego, aby społecznym wysiłkiem wszystkich mieszkańców naszego województwa wnieść pomnik Bohaterom Białostoczczyzny, zwłaszcza tym, którzy zasłużyli się szczególnie w walce z okupantem hitlerowskim, a później w walce o utrwalenie władzy ludowej na naszych ziemiach.

W wojnie obronnej 1939 roku żołnierze Samodzielnej Grupy Operacyjnej "Narew" broniącej Białostoczczyzny stawili zdecydowany opór Niemcom, powstrzymując działania agresora i zadając mu ciężkie straty w ludziach i sprzęcie bojowym. To właśnie z naszego obszaru operacyjnego w dniach 2 - 4 września wykonano uderzenia na teren b. Prus Wschodnich / a w dniu 4 IX całością sił Podleskiej Brygady Kawalerii /. Działania te stanowią wyjątek w całej kampanii wrześniowej.

Na trwałe weszła do skarbnicy chwały oręża polskiego bohaterska obrona odcinka "Wizna", na którym 720 żołnierzy przez dwie doby powstrzymało XIX korpus pancerny gen. H. Guderiana liczący 42000 żołnierzy. Swym działaniem opóźnili oni o dwie doby zamknięcie głównych kleszczy okrążenia wokół całej armii polskiej. Uporczywa obrona głównej linii oporu Nowogród - Łomża dzięki bohaterstwu żołnierzy SGO "Narew" trwała aż do 11 września.

Na podkreślenie zasługuje stałe odradzanie się rozbitych oddziałów, wyrazem czego było utworzenie w dniu 20 września w Puszczy Białowieskiej z rozbitych brygad kawalerii Podlaskiej i Suwalskiej dywizji kawalerii. Oddziały tej dywizji walczyły najdłużej, bo aż do 5 października 1939 roku, kończąc swoje działania znaną bitwą pod Kockiem.

Po przegranej kampanii Białostoczanie nie zaprzestali walki. Różnymi drogami napływali do tworzącej się Armii Polskiej, by w jej składzie walczyć na różnych frontach II wojny światowej. Wielu Białostoczan brało udział w wielkich przełomowych bitwach. Walcząc w szeregach Armii Radzieckiej bronili Moskwy, Leningradu i Stalingradu.

Wielką danią krwi złożyło społeczeństwo Białostoczczyzny w okresie okupacji hitlerowskiej. 23 obozy karne i obozy pracy przymusowej, około 337.000 wysłanych do obozów koncentracyjnych i wywiezionych na niewolnicze roboty do III Rzeszy, 111 spacyfikowanych wsi, około 237.000 zamordowanych - oto bilans eksterminacyjnej polityki okupanta na tym terenie.

Mimo swej specyfiki ruch~~x~~ oporu na Białostoczczyźnie stało się rozwijać, a wkład oddziałów i grup partyzanckich oraz spadochronowo-wywiadowczych i dywersyjnych w walkę z najeźdźcą hitlerowskim był duży. Na naszym terenie działało pięć brągad partyzanckiej radzieckiej oraz oddziały partyzanckie~~x~~odtworzonych kazeppan~~x~~ konspiracyjnie 18 i 20 dywizji piechoty oraz Podlaskiej i Suwalskiej brygad kawalerii. Dzieje bojowej współpracy polskich i radzieckich partyzantów oraz udział polskich komunistów w partyzantce radzieckiej należą do pięknych tradycji polsko-radzieckiego braterstwa broni.

Wspaniałą drogę bojową przeszli Białostoczanie w szeregach Ludowego Wojska Polskiego. Organizacja I DP im. T. Kościuszki odbyła się przy licznych udziale Białostoczan, którzy w dużej liczbie walczyli w bitwie pod Lenino. Jednym z głównych bohaterów tej bitwy był kpt. Władysław Wysocki /bohater Zw. Radz./ pochodzący z Białostoczczyzny.

W dalszych walkach poległo wielu Białostoczan, którzy odznaczeni zostali pośmiertnie wysokimi odznaczeniami bojowymi.

W bohaterskich walkach o wyzwolenie Białostocczyzny poległo tysiące żołnierzy Armii Radzieckiej. Wielu z nich za swe czyny bojowe odznaczonych zostało tytułami Bohaterów Związku Radzieckiego.

Po wyzwoleniu w 1944 roku Białystok stał się jednym z głównych ośrodków formowania jednostek LWP. Utworzona została 9 dywizja piechoty, która w składzie 2 Armii WP przeszła piękny, ale trudny szlak bojowy walcząc pod Budziszynem, Dreznem, a następnie niesła wolność bratniej Czechosłowacji. W walkach tych poległ m.in. gen. Aleksander Wasakiewicz pochodzący z Białostocczyzny.

Nie zabrakło Białostoczan w bezpośrednim szturmie Berlina i w wielkopomnym akcie zatknięcia biało-czerwonego sztandaru na gruzach stolicy III Rzeszy. Zaszczyt zatknięcia polskiej flagi na "Pruskiej Kolumnie Zwyelwstwa" przypadł w udziale żołnierzom I DP im. T. Kościuszki - Antoniemu Jabłońskiemu z Suraża i Aleksandrowi Karpowiczowi z Białogostoku.

Po zakończeniu działań wojennych szeregi jednostek LWP, KBW i WOP, funkcjonariuszy MO, UB oraz aktywu partyjnego brało udział w umacnianiu władzy ludowej na Białostocczyźnie, walcząc z reakcyjnym podziemiem zbrojnym. W walkach tych poległo ogółem 1693 osoby, w tym: żołnierzy WP-201, żołnierzy AB-128, pracowników MO, UB oraz osób cywilnych - 1364.

Pomnik Bohaterów Białostocczyzny powinien być ~~niezrealizowany~~ ^{przeznaczony} wniesiony w centrum Białogostoku na powstającym placu zgromadzeń. W tym celu zachodzi potrzeba powołania honorowego komitetu budowy pomnika w zaleczonym proponowanym składzie. Komitet miałby za zadanie propagandę idei ~~poświęcenia~~ ^{przeznaczania} oraz mobilizację społeczeństwa wokół całej akcji. Natomiast ~~x~~ praktyczną realizacją budowy pomnika zajęłyby się Wojewódzka i Miejska Obyw. Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa.

56

**WOJEWÓDZKI OBYWATELSKI KOMITET
OCHRONY POMNIKÓW WALKI I MĘCZEŃSTWA W BIAŁYMSTOKU**

Adres Sekretariatu — Białystok, Mickiewicza 35 B, pokój 243, telefon 39 420

Białystok, dnia 11 lutego 1974 r.

Towarzysz
Zdzisław Kurowski
I Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego
Polskiej Zjednoczonej Partii
Robotniczej

w Białymstoku
=====

*Wpłynęło
12.02
L. dz. 6/58/74
Zał. 1
12.02*

W związku z inicjatywą Towarzysza Sekretarza budowy w Białymstoku Pomnika poświęconego pamięci poległych w walce o Polskę Ludową pragnę poinformować o aktualnym stanie prac organizacyjnych związanych z realizacją tego zamierzenia.

W 1973 r. Wojewódzki Obywatelski Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa wystąpił z apelem do organizacji społecznych, zakładów pracy, instytucji, szkół i rad narodowych o przekazanie środków pieniężnych na budowę Pomnika. Poza tym w IV kwartale ubiegłego roku przekazaliśmy Powiatowym Komitetom Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa, Zarządom ZBoWiD i ZHP "cegiełki" na sumę około 1 mln. zł, z zaleceniem ich rozprowadzenia do końca I kwartału 1974r.

W wyniku podjętej akcji do 31 grudnia 1973 r. na konto budowy Pomnika wpłynęło 2.500,0 tys. złotych. Prowadzimy nadal aktywną akcję zbiórkową /bez środków masowego przekazu/ i przewidujemy, że w 1974 r. zgromadzimy na koncie budowy dalszych 2.500,0 - 3.000,0 tys. złotych.

Zgodnie z sugestiami Towarzysza Sekretarza Komitet uzyskał od władz architektoniczno-budowlanych miasta nową lokalizację Pomnika w tzw. "Parku Centralnym".

Wykonano potrzebne wyrisy geodezyjne oraz zlecono Miejskiej Pracowni Inżynierskiej i Urbanistycznej sporządzenie planu zagospodarowania przestrzennego terenu na którym zostanie wzniesiony obiekt. Plan urbanistyczny zostanie zatwierdzony w późniejszym terminie tj. równolegle z projektem Pomnika.

Komitet pod koniec ubiegłego roku, po odstąpieniu od realizacji projektu pomnika wykonanego przez art.rzeźb. Stanisława Wakulińskiego z Białegostoku ogłosił zamknięty konkurs na nowy projekt, do którego zaprosił: prof. Gustawa Zemłę i doc. Bogdana Chmielewskiego z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, prof. Mariana Koniecznego Rektora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Tołkina z Gdańska i Wakulińskiego z Białegostoku.

Za wyjątkiem Tołkina z Gdańska pozostali wyrazili zgodę na udział w konkursie i zawarli w tej sprawie formalne porozumienie z Pracownią Sztuk Plastycznych w Białymstoku, której Komitet powierzył prowadzenie wszystkich spraw technicznych związanych z konkursem i późniejszą realizacją POMNIKA.

Zaproszony do konkursu p. Karny z Warszawy odmówił wzięcia w nim udziału ze względu na wiek /72 l./ i stan zdrowia.

Rzeźbiarze zobowiązali się wykonać projekt Pomnika wraz z makietą do 31 maja br., za honorarium w wysokości 20.000 złotych.

W tej sytuacji Wojewódzki Obywatelski Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa proponuje w bieżącym roku, w ramach programu obchodów 30-lecia PRL wmurowanie jedynie aktu erekcyjnego pod budowę POMNIKA w połączeniu z manifestacją ludności oraz przewiezieniem do Białegostoku urn z ziemią pobraną z ważniejszych miejsc walki i męczeństwa na terenie naszego województwa.

Organizacją manifestacji pod patronatem Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu winien zająć się Zarząd Okręgu ZBoWiD, Wojewódzki i Miejski Komitet Obywatelski Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa oraz Komenda Chorągwi ZHP.

W związku z tym Urząd Miejski na posiedzeniu Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w dniu 9 lutego br. został zobowiązany przez Wojewodę Białostockiego do opracowania jeszcze w bieżącym miesiącu programu uporządkowania Parku Centralnego wraz z najbliższym otoczeniem i jego szybkiej realizacji.

W imieniu Prezydium Komitetu uprzejmie proszę Towarzysza Sekretarza o akceptację przedstawionych poczynañ związanych z zamierzoną budową Pomnika poległym za Polskę Ludową.

Przewodniczący Komitetu

Romuald Łazarowicz

58

**WOJEWÓDZKI OBYWATELSKI KOMITET
OCHRONY POMNIKÓW WALKI I MĘCZEŃSTWA W BIAŁYMSTOKU**

Adres Sekretariatu — Białystok, Mickiewicza 3/5 B, pokój 243, telefon 39 420

Białystok, dnia 21 czerwca 1974 r.

Towarzysz

Eugeniusz Złotorzyński

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR

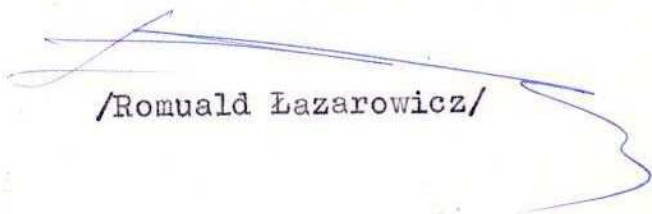
w Białymstoku
=====

Pragnę poinformować, iż w dniu 11 czerwca br. Komisja Artystyczna przy Ministerstwie Kultury i Sztuki pod przewodnictwem podsekretarza stanu tow. Karczmarska z udziałem tow. Kielana z KC PZPR oraz przedstawicieli Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa dokonała oceny projektów pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej, którzy walczyli o Polskę Ludową.

W załączeniu przesyłam informację o wynikach konkursu na projekt pomnika oraz odpis pisma doc. Mariana Koniecznego Rektora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, który w ostatniej chwili powiadomił nas, że nie wykonał projektu pomnika.

Uprzejmie proszę o decyzję co do ostatecznego wyboru do realizacji przedstawionych projektów Pomnika, bowiem musimy porozumieć się z autorem wybranego projektu w celu dokonania odpowiednich przeróbek i uzupełnień, zgodnie z zaleceniami Komisji.

Przewodniczący Komitetu

/Romuald Łazarowicz/

INFORMACJA

o wynikach konkursu /zamkniętego/ na projekt Pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej, którzy walczyli i ginęli za Polskę Ludową

Obywatelski Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa ogłosił zamknięty konkurs /po raz drugi/ na projekt pomnika, który ma stać w Centrum m. Białegostoku, w Parku Centralnym. Do konkursu zaprosił następujących artystów rzeźbiarzy:

1. Prof. M. Koniecznego, Rektora Akademii Sztuk Plastycznych w Krakowie
2. Prof. Zemkłę, Rektora Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
3. Doc. dr Chmielewskiego z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
4. P. Wakulińskiego z Białegostoku

Zgodnie z zawartymi umowami w/w oprócz prof. Koniecznego przedłożyli w terminie do 30.V.br. projekty pomników.

W dniu 11.VI.br. odbyło się wyjazdowe posiedzenie Komisji Artystycznej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki z udziałem V-ce Ministra Karczmarska, tow. Kielana z KC PZPR i Dyr. Urbanowicza - Pracowni Sztuk Plastycznych, na którym dokonano wspólnie z przedstawicielami KW PZPR /tow. Gnatowski/, Urzędu Wojewódzkiego /tow. tow. Świtaj, Grześkiewicz, Majcher/, Urzędu Miejskiego /tow. tow. Kretowicz, Żbikowski/ i Woj. Ob. KOPWiM /tow. tow. Łazarowicz, Kosztyła, Daszuta/ oceny nadesłanych projektów.

1. Projekty /2/ rzeźb Wakulińskiego

Oceniono, że nie są to prace dojrzałe do realizacji. Koncepcja orła potraktowana b. schematycznie. Wypowiedź autora w obu projektach zdaniem Komisji nie wyszła. W obu projektach jest sporo nie tylko schematyzmu, ale i literackości. Formy banalne. Projekt pomnika w kształcie orła ze skrzydłami przypominają już rozwiązania zrealizowane, np. Bydgoszcz, Płock i inne miejscowości. Orzeł b. nieczytelny.

W projektach Wakulińskiego dosyć mocno została rozpracowana sytuacja, w 2 poziomach posadowienia. Architekt Wojewódzki i Miejski nie widzi możliwości realizacji takiej koncepcji posadowienia.

2. Projekt rzeźby prof. Zemkły

Zdaniem Komisji projekt nie jest gotowy do realizacji. Forma rozpada się, nie jest jednolita, zwłaszcza dolna partia pomnika. Projekt oceniono jako słaby i nie zalecono do realizacji - zachwianie równowagi i rozbitcie cokołu.

3. Projekt rzeźby doc. dr Chmielewskiego

Oceniono jako najlepszy spośród przedstawionych prac, bowiem

odznacza się on następującymi walorami:

- ukazuje uwieńczenie walki i wysiłku oraz martyrologii społeczeństwa woj. białostockiego i z tego wyrosła szlachetna forma,
- propozycja b.świeża i odważna,
- forma b.ciekawa, interesująca i oryginalna,
- projekt klarowny i posiada duże walory plastyczne,
- ma te zalety, że jest inny od dotychczas realizowanych w kraju,
- łatwy i tani w realizacji,
- w przestrzeni będzie dobrze osadzony,
- naturalne podświetlenie /operacja słońca między słupami/ może tworzyć dodatkowe efekty.

Projekt wymaga poważnych dopracowań

- zwieńczenie-góra projektu pomnika nie jest należycie rozwiązana,
- nie wyszedł projekt orła, jest on wróblowaty, w powiewie wiatru orzeł nie uczestniczy,
- należy skomponować orła z całością uwieńczenia pomnika,
- obcięte głowy - straszą i przypominają raczej rzeź, niż martyrologię.

W związku z tym Komisja zaleciła:

- 1/ przekomponowanie góry /uwieńczenia/,
- 2/ przepracowanie "głów" i dodatkowo wprowadzenie napisów ważniejszych miejsc walki i męczeństwa,
- 3/ zrezygnowanie ze słupów drewnianych na rzecz trwalszego tworzywa /metali/,
- 4/ zmianę usytuowania tradycyjnego znicza.

Białystok, 11.VI.1974 r.

Wojewódzki Obywatelski Komitet
Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa
w Białymstoku

Doc. Marian Konieczny
Kraków
ul. Szeroka 30/13

64
Kraków, 28.V.1974

Pracownia
Sztuk Plastycznych
Białystok
ul. Waryńskiego 32 a

Z przykrością informuję, że nie wykonałem projektu pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej.

Okazało się, że termin 1.VI.br. był dla mnie zbyt krótki, zwłaszcza, że w ostatnich dwu miesiącach miałem także wiele innych ważnych obowiązków.

Przepraszam za zawód z mej strony. Przy okazji życzę Kolegom udanych projektów, a Wam szczęśliwego wyboru.

Z poważaniem

M.Konieczny

Ma zgodzić

[Signature]
21. VI 74

Kraków dnia 8.VII.1974 r.

Vandloro
Buntory
Romuald
Yuf

Pan

Romuald Łazarowicz

Przewodniczący

Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu

Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa

w Białymstoku

ul. Mickiewicza 3/5

Szanowny Panie Przewodniczący!

Bardzo przepraszam za to, że tak długo zwlekałem z odpowiedzią na list Pana z dnia 26.VI.1974 r. Przedstawiona w nim propozycja wykonania projektu pomnika "Bohaterów Ziemi Białostockiej" jest z jednej strony dla mnie wielkim zaszczytem i wyróżnieniem, z drugiej strony nakłada dużą odpowiedzialność. Chodzi tu nie tyle o termin wykonania samego projektu, ile jego dalszej realizacji pomnikowej. Wymaga to dużego zaangażowania wewnętrznego i przede wszystkim czasu.

Parę miesięcy wcześniej brałem udział w konkursie na projekt Pomnika "Bohaterów Ziemi Kieleckiej". Decyzja Komitetu o wyborze projektu do realizacji była odwlekana i dopiero wczoraj byli u mnie Towarzysze z Kielc z decyzją na zlecenie realizowania mojego projektu.

Dlatego dopiero dzisiaj mogę odpowiedzieć Wam konkretnie, choć z przykrością, że nie mogę w tym samym niejako czasie brać podobnego zlecenia od Was/zakładam w tym rozumowaniu, że zrobiłbym projekt, który mógłby być realizowany/.

Proszę wybaczyć taką szczerość, wydaje mi się, że jest to uczciwe.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku i poważania

Marian Konieczny
Doc. Marian Konieczny

63

**WOJEWÓDZKI OBYWATELSKI KOMITET
OCHRONY POMNIKÓW WALKI I MĘCZEŃSTWA W BIAŁYMSTOKU**

Adres Sekretariatu — Białystok, Mickiewicza 3/5 B, pokój 243, telefon 39 420

Białystok, dnia 21 sierpnia 1974 r.

Towarzysz

Eugeniusz Złotorzyński

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR

w Białymstoku
=====

*Do kserowania
26.08.74*

W związku z inicjatywą upamiętnienia miejsc walki i męczeństwa na terenie powiatu łomżyńskiego i bielskiego przedstawiam poniżej opinię Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa oraz Komisji Konserwatorsko-Plastycznej, której przewodniczy mgr inż. Henryk Majcher — Architekt Wojewódzki.

1. Komitet pozytywnie opiniuje przedstawioną koncepcję budowy pomnika "Chwały i Wdzięczności" w Nowogrodzie pow. łomżyńskiego. Nie wnosi również zastrzeżeń do kompozycji przestrzennej i zagospodarowania terenu. Symbolem upamiętnienia walk obronnych 1939 r. oraz wyzwolenia tego miasta przez Armię Radziecką będzie ustawiony na postumencie czołg "T-34" oraz wbudowana w postument tablica pamiątkowa. Proponowana treść napisu na tablicy pamiątkowej winna być zdaniem Komitetu zmieniona. Proponujemy zrezygnować ze słowa "odcinek" oraz z numeru Armii Radzieckiej.
2. Komitet negatywnie opiniuje projekt upamiętnienia we wsi Olszewo pow. Bielsk Podlaski. Projekt obelisku nie nadaje się do przyjęcia. Proponowana forma nie posiada żadnych walorów plastycznych. Komisja Konserwatorsko-Plastyczna tut. Komitetu przedstawi nową propozycję.
3. Projekt renowacji miejsc dotychczas upamiętnionych w Wygonowie, Kielichach i Oli pow. Bielsk Podlaski Komisja Konserwatorsko-Plastyczna oceniła pozytywnie. Natomiast treść napisów ze względów formalnych i stylistycznych nie nadaje się do realizacji.

Władze powiatu winny zaproponować nową treść napisów skonsultowaną z Komisją Historyczno-Propagandową tut. Komitetu, której przewodniczy tow. Walenty Awier z Komitetu Wojewódzkiego PZPR.

Zwracam przekazane przez Wydział Propagandy KW PZPR projekty pomników i korespondencję w tej sprawie.

Załącznik: plik

Przewodniczący Komitetu

~~/Romuald Łazarowicz/~~

WICWOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr GP.III-003/8/74

Białystok, dnia 18 października 1974 r

W/g rozdzielnika

*Prof. Danicki
Białystok
do g. 18.10.74*

Wojewódzki Obywatelski Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa wspólnie z władzami wojewódzkimi podjął inicjatywę budowy w Białymstoku "Pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej". Pomnik stanie w parku centralnym i w/g przyjętych założeń powinien być ukończony na Dzień Zwycięstwa 9.05.1975 r.

W sprawie jego budowy podjął następujące ustalenia:

1. funkcję inwestora z upoważnienia Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa sprawuje Pracownia Sztuk Plastycznych P.P.Delegatura w Białymstoku,
2. Pracownia Sztuk Plastycznych zleci niezwłocznie Okręgowemu Przedsiębiorstwu Geodezyjno-Kartograficznemu w Białymstoku opracowanie odpowiednich podkładów geodezyjnych. Dyrektor OPGK zabezpieczy sprawne i terminowe wykonanie zlecenia,
3. Pracownia Sztuk Plastycznych przyspieszy wykonanie niezbędnych badań gruntu zleconych do wykonania Przedsiębiorstwu Hydrogeologicznemu w Warszawie,
4. w terminie do 31.XII.1974 r Pracownia Sztuk Plastycznych opracuje projekt zagospodarowania oraz projekt plastyczny pomnika w skali 1:5 i detali w skali 1:2 łącznie z częścią konstrukcyjną i kosztorysem, poprzez zespół w składzie osób:
 - prof B. Chmielewski - Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie,
 - mgr inż.arch. M.Zbichorski -Urząd Miejski w Białymstoku
 - mgr inż. J.Murajewski - CZSDM Oddział w Białymstoku Zakład Projektów i Usług Inwestycyjnych "Investprojekt"

J. Kuczman

około 3.10.74

5. Naczelny Dyrektor BZB zabezpieczy na 1975 r odpowiedni potencjał wykonawczy Podlaskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego niezbędny do wykonania pomnika. Zlecenie na wykonanie w/w prac łącznie z niezbędną dokumentacją techniczną i kosztorysową dostarczy przedsiębiorstwu Pracowni Sztuk Plastycznych.

Ponieważ budowa w/w pomnika jest przedsięwzięciem o charakterze szczególnym dla miasta, proszę Kierowników zainteresowanych instytucji o udzielenie maksymalnej pomocy w jego budowie i nadanie tej sprawie niezbędnego priorytetu.

Proszę Obywatela Prezydenta Miasta Białegostoku jako gospodarza, o koordynowanie całości dalszych działań związanych z budową pomnika i terminową jego realizacją w warunkach pełnego i aktywnego poparcia udzielonego tej realizacji ze strony władz wojewódzkich.

Otrzymują:

1. Prezydent Miasta Białegostoku

Ob.mgr A.Czuż

2. Wojewódzki Obywatelski

Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa

3. Kierownik Pracowni Sztuk Plastycznych

Ob. M.Janicki

4. Naczelny Dyrektor BZB

Ob. inż. A.Kicman

5. Dyrektor Okręgowego Przedsiębiorstwa Geodezyjno-Kartograficznego

Ob.mgr P.Sulina,

6. Wiceprzewodniczący WKP

Ob. inż. J.Borowy

7. Dyrektor Wydz.Gosp.Przestrz.Geol.i Ochr.Środ.

Ob. mgr inż.arch. H.Majcher

Na Wiadomości

Sekretarz KWPEPR

tow. E.Złotorzyński

WICEWOJEWODA BIAŁOSTOCKI

[Signature]
mgr Zenon Switaj

Wykonano w UW egz 15 nr. 3442.....

67

**WOJEWÓDZKI OBYWATELSKI KOMITET
OCHRONY POMNIKÓW WALKI I MĘCZENSTWA W BIAŁYMSTOKU**

Adres Sekretariatu — Białystok, Mickiewicza 3/5 B, pokój 243, telefon 39 420

KL.WKOP/26-2/73

Białystok, dnia 15 czerwca 1973 r.

P. M. [signature]

Towarzysz
Eugeniusz Złotorzyński
Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego
Polskiej Zjednoczonej Partii
Robotniczej
w B I A Ł Y M S T O K U

Prezydium Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Białymstoku uprzejmie informuje o dotychczasowym przebiegu prac związanych z budową pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej w Białymstoku.

Wojewódzki Obywatelski Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Białymstoku zorganizował w IV kwartale ubiegłego roku zamknięty konkurs na projekt pomnika. Do konkursu przystąpiło kilku miejscowych artystów.

Opracowane projekty zostały przedstawione Kolegium Rzeczników do Spraw Plastycznych i Fotografiki przy Ministerstwie Kultury i Sztuki w dniu 7.04.1973 r. Spośród 4 projektów pomnika Kolegium Rzeczników wybrało propozycję art. rzeźbiarza St. Wakulińskiego i przedstawiło do zatwierdzenia Ministrowi Kultury i Sztuki, który w piśmie l.dz. P-I6-8100/73 z dnia 13.V.73 r. projekt zaakceptował z następującymi uwagami:

"nie zmniejszając wysokości pomnika utrzymać skalę centralnego górnego bloku /rzeźbionego/, z tendencją związania dolnej partii pomnika, tak, aby boczne bryły nie wystawały poza górną bryłę pomnika, a raczej były cofnięte, ponadto, dolna partia pomnika jest zbyt agresywna w stosunku do góry".

W tymże piśmie Departament Plastyki Ministerstwa Kultury i Sztuki zastrzega sobie prawo obejrzenia pierwszego etapu realizacji pomnika oraz ostatecznej lokalizacji pomnika na Placu Zgromadzeń w Białymstoku.

Prezydium Komitetu pismem KL.WKOP/30-3/72 z dn. 7.11.72 wystąpiło do Przewodniczącego Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Warszawie o częściowe pokrycie kosztów budowy pomnika w wys. 3,5 mln. zł.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku na wniosek Przewodniczącego PWRN na sesji w dn. 30.IV.73 r. przydzieliło na budowę pomnika 500 tys. zł. z nadwyżki budżetowej.

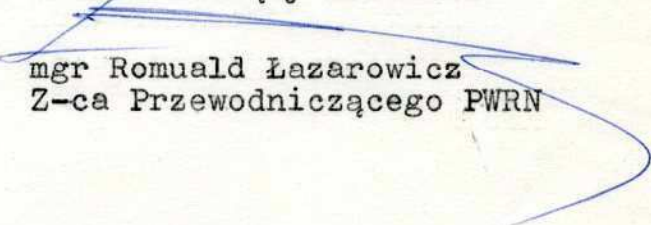
Część kosztów budowy zostanie pokryta ze środków społecznych, w związku z tym Prezydium Komitetu zwróciło się pismem KL.WKOP/11-2/73 z dn. 30.04.73 r. do Przewodniczącego PRN, Urzędów Gminnych, instytucji i zakładów pracy w całym województwie oraz do jednostek szczebla wojewódzkiego z prośbą o gromadzenie środków pieniężnych na konto WOKOP z przeznaczeniem na budowę pomnika.

Do dn. 23 czerwca br. wpłynęło ze składek społecznych 589.374 złotych.

W dn. 7 lutego 1973 r. wystąpiono do Szydlowieckich Zakładów Kamienia Budowlanego w Szydlowcu z prośbą o wykonanie i sprzedaż bloków piaskowca /ok. 450 m³/. Szydlowieckie Zakłady pismem z dn. 15.II.73 r. potwierdziły przyjęcie zamówienia.

W dniu 26.05.73 r. podpisano umowę z Pracownią Sztuk Plastycznych w Białymstoku na opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej i wykonanie pomnika w terminie do dn. 30.06.74 r.

Przewodniczący Komitetu

mgr Romuald Łazarowicz
Z-ca Przewodniczącego PWRN

Warszawa, dnia 15.X.1973 r.

69

Ministerstwo Kultury i Sztuki

Departament Plastyki

L.dz. P-Ib-8100/73

Warszawa 1

Wkrytka pocztowa P-34

Krak. Przedmieście 15

Tel. 26-62-51

Wojewódzki Obywatelski Komitet
Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa
w B I A Ł Y M S T O K U
Mickiewicza 3/5

Departament Plastyki przesyła niniejszym opinię w sprawie oceny artystycznej projektu pomnika Bohaterów Ziemi Białostockiej w Białymstoku /autor art. plastyk Stanisław Wakuliński/.

Kolegium Rzecznawców do Spraw Sztuk Plastycznych i Fotografiki dokonało oceny artystycznej projektu pomnika /gips, skala 1 : 10 oraz przeprowadziło wizję lokalną usytuowania pomnika, stwierdzając, iż zastosowanie przez autora projektu poprawki, nie dały zadowalających rezultatów, wobec czego projekt rzeźby w skali 1 : 10 nie może być przyjęty do dalszej realizacji.

Uzasadnienie:

górna bryła wieńcząca pomnik, która powinna być dominantą została rozbita poprzez zbyt szczegółowe potraktowanie oraz nieumiejętne podkreślenie strony anegdotycznej. Dolna partia powinna posiadać cechy wspierające zasadniczą bryłę pomnika i stanowić neutralną formę cokołu, jest chaotyczna, stanowi konkurencję do bryły górnej, jest niezwiązana z całością.

Sytuacja urbanistyczna: plac, na którym ma stanąć pomnik znajduje się w stadium budowy. Z wyjaśnień wynika, iż nie było uzgodnień i konsultacji co do opracowań i usytuowania pomnika na w/wym placu, co w konsekwencji spowodowało błędy uwidocznione w projekcie.

Ponadto Kolegium poddało w wątpliwość umieszczanie pomnika typu architektonicznego i użytkowego /jak to jest zamierzeniem autora/ - przy tego rodzaju zabudowie otoczenia, jaką stwierdzono przy wizji lokalnej. Projektowanie pomnika należało rozpoczynać łącznie z opracowaniem całości otoczenia i placu.

Przesyłając drugostronną opinię, Departament Plastyki stoi na stanowisku, iż wymieniony projekt pomnika nie powinien być realizowany.

Do wiadomości:

Prezydium Wojewódzkiej
Rady Narodowej

B i a ł y s t o k

Wydział Kultury

z zgodności

E. Barańska

WOJEWÓDZKI
CENTRALNY KOMITET OCHRONY
POMNIKÓW WALKI I WYSTĘPÓW
w Białymstoku

Wojewódzki
Obywatelski Komitet Ochrony
Pomników Walki i Męczeństwa
w Białymstoku
KL.WKOP/6-2/73

O d p i s

15 paźdz. 1973 r.

Szanowny Pan
Profesor Gustaw ZEMŁA
ul. Nowo-Bema 85 m 38
W A R S Z A W A

Prezydium Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Białymstoku zwraca się do Pana Profesora z serdeczną prośbą o wzięcie udziału w zamkniętym konkursie rzeźbiarskim na projekt pomnika "Bohaterów Ziemi Białostockiej", który zamierzamy realizować w 1974 r.

Nie posiadamy dotychczas w województwie trwałego i godnego upamiętnienia, łączącego w swej treści i formie ideę walki i martyrologii, pamięć i hołd tym wszystkim, którzy bohatersko walcząc z okupantem hitlerowskim, wnieśli trwały wkład w dzisiejszy kształt społeczno-polityczny Białostoczczyzny.

Pomnik symbolizowałby również miejsca walki i męczeństwa naszej ziemi z II wojny światowej, a zlokalizowany byłby w parku centralnym Białegostoku.

Prezydium Komitetu oczekując na odpowiedź, gorąco liczy na udział Pana w konkursie a równocześnie zaprasza do Białegostoku w celu omówienia interesujących Pana szczegółów, oraz ustalenia terminu zakończenia prac konkursowych.

Do wiadomości:

1. Ob.mgr Konstanty Węgrzyn
- Dyrektor Departamentu Plastyki
MKiS Warszawa Krakowskie
Przedmieście 15/17

Przewodniczący Komitetu
/-/ mgr Romuald Łazarowicz
Z-ca Przewodniczącego PWRN

2. Zarząd Główny ZPAP, Warszawa,
ul.Foksał 2

Za zgodność
E. Łasuta

WOJEWÓDZKI
OBYWATELSKI KOMITET OCHRONY
POMNIKÓW WALKI I MĘCZENSTWA
w Białymstoku

Wojewódzki Obywatelski
Komitet Ochrony Pomników
Walki i Męczeństwa
w Białymstoku

15 paźdz. 1973 r.

KL.WKOP/7-2/73

Szanowny Pan
Wiktor TOŁKIN
ul. Mariacka 1
G D A Ń S K

Prezydium Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Białymstoku zwraca się do Pana Profesora z serdeczną prośbą o wzięcie udziału w zamkniętym konkursie rzeźbiarskim na projekt pomnika "Bohaterów Ziemi Białostockiej", który zamierzamy realizować w 1974 r.

Nie posiadamy dotychczas w województwie trwałego i godnego upamiętnienia, łączącego w swej treści i formie ideę walki i martyrologii, pamięć i hołd tym wszystkim, którzy bohatersko walcząc z okupantem hitlerowskim, wnieśli trwałą wkład w dzisiejszy kształt społeczno-polityczny Białostoczczyzny.

Pomnik symbolizowałby również miejsca walki i męczeństwa naszej ziemi z II wojny światowej, a zlokalizowany byłby w parku centralnym Białegostoku.

Prezydium Komitetu oczekując na odpowiedź, gorąco liczy na udział Pana w konkursie a równocześnie zaprasza do Białegostoku w celu omówienia interesujących Pana szczegółów, oraz ustalenia terminu wykonania prac konkursowych.

Do wiadomości:

1. Ob. mgr Konstanty
Węgrzyn-Dyrektor Departamentu Plastyki MKiS
Warszawa, Krakowskie Przedmieście 15/17
2. Zarząd Główny ZPAP, Warszawa, ul. Foksal 2

Przewodniczący Komitetu

/-/mgr Romuald Łazarowicz
Z-ca Przewodniczącego PWRN

WOJEWÓDZKI
OBYWATELSKI KOMITEET OCHRONY
POMNIKÓW WALKI I MĘCZENSTWA
W BIAŁYMSTOKU

Ze zgodności
E. Dąbka

15 paźdz, 1973 r.

73

O d p i s

Wojewódzki Obywatelski
Komitet Ochrony
Pomników Walki i Męczeństwa
w Białymstoku

Szanowny Pan
Profesor
Marian KONIECZNY
Akademia Sztuk Pięknych
K R A K Ó W
Pl. Matejki 13

Prezydium Wojewódzkiego Obywatelskiego
Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Białymstoku
zwraca się z uprzejmym zapytaniem, czy zechciałby Pan Profe-
sor uczestniczyć w zamkniętym konkursie Rzeźbiarskim na pro-
jekt pomnika "Bohaterów Ziemi Białostockiej", który zamierza-
my realizować w 1974 r.

Do konkursu zaprosiliśmy artystów rzeźbia-
rzy:

Gustawa Zemkę i Wiktora Tołkina oraz Stanisława Wakulińskiego.

Nie posiadamy dotychczas w województwie
trwałego i godnego upamiętnienia, łączącego w swej treści
i formie ideę walki i martyrologii, pamięć i hołd tym wszystkim,
którzy bohatersko walcząc z okupantem hitlerowskim wnieśli
trwały wkład w dzisiejszy kształt społeczno-polityczny Białos-
tocczyzny.

Pomnik zlokalizowany byłby w stolicy woje-
wództwa - Białymstoku

Prezydium Komitetu oczekując na odpowiedź,
liczy gorąco na udział Pana w konkursie.

Przewodniczący Komitetu
/-/ mgr Romuald Łazarowicz
Z-ca Przewodniczącego PWRN

Za zgodność
E. Garsuła
WOJEWÓDZKI
OBYWATELSKI KOMITET OCHRONY
POMNIKÓW WALKI I MĘCZENSTWA
w Białymstoku

Jednocześnie zobowiązał się do przekazania do Białegostoku kilkudziesięciu dalszych rzeźb. Nadmienił również, że wykona w przyszłości dla naszego miasta specjalną rzeźbę.

Podjęliśmy również starania o nawiązanie osobistego kontaktu z pozostałymi artystami rzeźbiarzami w celu nakłonienia ich do udziału w konkursie na projekt w/w pomnika.

W tym celu zwróciłem się na piśmie do Ob. doc. Zemły, Ob. Tołkina i Mariana Koniecznego z propozycją wzięcia udziału w zamkniętym konkursie na projekt pomnika Bohaterów Białostocczyzny /odpisy pism w załączeniu/.

W dniu 18.X.br. doc. G.Zemła w czasie pobytu przedstawicieli Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Warszawie, wyraził zgodę na uczestnictwo w zamkniętym konkursie i powołanie do współpracy art. rzeźb. Chmielewskiego.

Ob. doc. Zemła sugeruje termin przedstawienia projektu na miesiąc maj 1974 roku.

Uzgodniono wstępnie termin przyjazdu doc. Zemły do Białegostoku w dniach 16-17 listopada br. w celu omówienia szczegółowych spraw związanych z projektowaniem pomnika.

Uzgodniono również przyjazd do Białegostoku art. rzeźbiarza Alfonsa Karnego na dzień 25 października 1973 r. w celu wyboru miejsca pod rzeźbę. Ustalono, że zostanie wysłany do Warszawy samochód ciężarowy, po rzeźby, które Alfons Karny przekaże naszemu miastu. Podczas swego wyjazdu do Gdańska w dniach 20-23 października br. artysta przeprowadzi rozmowę z Wiktorem Tołkinem w sprawie jego udziału w konkursie.

Przewodniczący Komitetu

mgr Romuald Łazarowicz
Z-ca Przewodniczącego PWRN